

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Litere
Catedra de Etnografie și Antropologie Maghiară

**ISTORIE ȘI ANTROPOLOGIE. ANALIZA MANUSCRISELOR
REFORMATE DIN SECOLUL AL XVII-LEA
-REZUMAT-**

Îndrumător științific:
Prof. univ. dr. Keszeg Vilmos

Doctorand:
Tóth I. Zsombor

CLUJ NAPOCA
2011

Cuprins

- I. Introducere: surse, metodă și scopurile interpretării
- II. Prima parte: Sfirșitul adolescenței (1690–1697) în perspectivă microistorică
 - II.1. Stagiul preliminar (1 ianuarie 1690 – 30 decembrie 1692)
 - II. 1.1. 1690
 - II. 1.2. 1691
 - II. 1.2.1. Excurs: Militia vs. Patientia? Mihály Cserei ca oștean al prințului Imre Thököly. (11 septembrie 1690 – 7 ianuarie 1691)
 - II. 1.3. 1692
 - II. 2. Stagiul liminal (ianuarie 1693 – aprilie 1697)
 - II. 2.1. 1693
 - II. 2.1.1 Excurs: Scandalul sexual din 1693
 - II. 2.2. 1694
 - II. 2.3. 1695
 - II. 2.3.1. Excurs: Scandalul din Sibiu
 - II. 2.4. 1696
 - II. 2.5. 1 ianuarie 1697 – 4 mai 1697
 - II. 3. Limenul: Mariajul „din voia Domnului” dintre Mihály Cserei și Ilona Kun (10 mai 1697 – 2 octombrie 1697)
 - II. 3.1. Excurs: Mariaj contra clientelism feudal? Vasalul Cserei în slujba contelui István Apor de Altorja (1692–1704)
 - II. 4. Stagiul postliminal (29 octombrie 1697 – 2 ianuarie 1698)
- III. Partea a doua: concluziile istorico-antropologice ale intervalului de 1690–1697
 - III. 1. Funcțiile scrisului și al cititului în viața cotidiană lui Cserei
 - III. 1.1. Biblioteca lui Mihály Cserei în anii 1670 și 1680
 - III. 1.2. Biblioteca lui Mihály Cserei în anii 1690
 - III. 1.3. Practiciile hermenutice și scrisul în adolescența lui Mihály Cserei
 - III. 2. Filosofia de viață a lui Mihály Cserei
 - III. 2.1. Interpretarea microistorică a liminalității religioase
 - III. 2.2. Disperarea religioasă și pietatea calvinistă în viața religioasă a lui Mihály Cserei
- IV. Concluzii

Cuvinte-cheie:

istorie antropologică, microistorie, rite de passage, limen, stagiul preliminar, liminal și postliminal, promoția socială, practici și tehnici hermeneutice, funcțiile scrisului, producție de texte, calvinism, puritanism, teologia predestinării, disperare religioasă, spatiul public și privat.

Sinteza părților principale

În *introducerea* tezei mele am avut ca scop prezentarea surselor mele, descrierea metodei prin care voi analiza sursele mele, apoi argumentarea prezentării și narativizării speciale pe care am abordat.

Sursele folosite se impart in două mari categorii: manuscrise și cărți vechi, editate in secolele al XVI-XVII-lea. Analiza mea sa bazat numai pe manuscrise originale, scrise de către Mihály Cserei, dintre care multe nici nu au fost publicate, sau au fost publicate numai parțial. Celălalt tip de sursă este reprezentat de cărțile lui Cserei, am luat în calcul acele cărți pe care apare semnătura sa de possessor, toate cumpărate și citite de Cserei în anii 1670-1690.

Avînd aceste surse și fiind interesat in procesul istorico-antropologic al maturizării, al trecerii rituale de la statutul de adolescent la cel de adult, am considerat că trebuie să mă bizui pe două discipline al căror metode de multe ori se suprapun. În consecință m-am angajat să efectuez o *reconstrucție micrositorică* pentru a articula o interpretare, de fapt a ajunge la o explicație istorico-antropologică, privind transformarea adolescentului prin mariaj in adult responsabil. Modul optimal de narativizare pentru o astfel de analiză, în opinia mea, impune o structurare mai specială a tezei.

In *prima parte* a lucrării prezint narațiunea anilor 1690-1697/98 încadrat în modelul riturilor de trecere, astfel se deliniază trei faze distincte focusta asupra venininetului major al mariajului. Istoria ultimilor șapte ani al adolescenței lui Cserei imită modelul următor:

Stagiul preliminar (1. ianuarie 1690. – 30. decembrie 1692.)

Stagiul liminal (ianuarie 1693 – aprilie 1697)

Limenul sau pragul: (10 mai 1697 – 2 octombrie 1697)

Stagiul postliminal (29. octombrie 1697 – 2 ianuarie 1698.)

Actorul principal trece prin nemumărate teste psihice și fizice care contribuie împreună la o transformare totală a individului, care culminează cu trecerea ultimului test, al pragului care îl desprate de un nou staut, o nouă udentitate și poziție in societate. Cserei în ciuda multiplelor probleme de ordine financiară, spirituală sau socială, pare că a trecut acest test cu succes.

Partea două a tezei propune un exercițiu de analiză istorico-antropologică, reflectînd nu numai la „istoria” acestori ani, dar efectuînd si o analiză detaliată a textelor scrise și citite de către actorul principal. Trecerea în revistă a cărților cumpărate și colecționate de către tînărul Cserei in perioada studiilor la Gimnaziul Reformat din Odorheiul Secuiesc (1677-1685) contribuie la creionarea unui portret spiritual mai real, și o evaluare mai echilibrată a culturii calviniste asimilată de adolescentul Cserei. Avînd repere ferme anii 1670-1680, este posibil reconstrucția acelu fundament spiritual, literar și intelectual care a constituit baza educației acestui individ premodern. Evoluția în timp al actorului , chiar după terminare precoce a studiilor, coincide cu o permanentă preocupare legată de literatură texte, chiar discipline noi ca istoria, geografia și argumentarea politică. Dezvoltare bibliotecii lui Cserei, în oglinda

noilor sale achiziții din anii 1690, confirmă formarea unei mentalități speciale, care activează anumite tehnici de scris sau practici de (re)folosire sau producția textelor. Cserei, fiind un domidoc cu potențial intelectual remarcabil, arată o responsabilitate și conștiinciozitate specială în formarea și educarea sa prin forțe proprii. Adolescentul predispus la aventuri erotice, scandaluri își arată o față total necunoscută, care a contribuit la o apreciere cel puțin discutabilă a operei sale istoriografice.

Reconstrucția bibliotecii și practicelor hermeneutice folosite de adolescentul Cserei oferă un context spiritual și istoric care permite o evaluare plauzibilă a mentalității și filosofiei de viață a acestui individ premodern. Cărțile citite de către Cserei cu însemnări, notițe sau comentarii marginale, arată convingător, că teologia calvinistă, dublată de puritanismul englez (Amesius) reprezintă acel discurs fundamental prin care Cserei interpretează lumea, existența sa, timpul și spațiul. Educația teologică a lui Cserei început la o vârstă fragedă a fost constant completat de lecturi în limba latină și maghiară, care probabil a contribuit determinant la interesul special arătat de Cserei privind teologia dublei predestinări. În formularea lui Calvin predestinația (predestinatio) est expresia justiției supreme divine, în urma căruia unii sunt aleși (electio) pentru viața eternă, alții fiind refuzați (reprobatio) având parte de pedeapsa eternă (damnatio). Spiritualitatea puritană, asimilată și urmată, chiar practică de Cserei nu numai că era în conformitate totală cu această doctrină, ba chiar a promovat ideea, că fiecare enoriaș trebuie să descopere pentru sine însuși în ce categorie aparține, ce soartă i-a fost hărăzit.

Cazul lui Cserei confirmă acest lucru, pentru că poeziile scrise de el în anii 1690 coroborate cu alte texte sau lecturi făcând trimiteri la frământări interne sau chiar crize de disperare (desperatio) sugerează că el și-a petrecut viața balansînd între cele două ipostaze și convingeri. Perioada care coincide cu sfârșitul adolescenței astfel face posibil o înțelegere profundă a unui procedeu spiritual prezent în toată viața actorului principal.

În consecință, *concluziile tezei* mele converg în acel punct care dezvăluie, că procesul istorico-antropologic de trecere de la statutul de adolescent spre cel de adult, de fapt este un proces cel puțin dublu, avînd o variantă socială performant în spațiul public, și unul spiritual, rezervat vieții private. Textele produse sau citite de către Cserei permit nu numai reconstrucția a șapte ani din adolescența lui, dar și accesarea unui proces permanent determinant în viața lui intimă, dialectica dintre disperare și speranță, care a contribuit nu numai la articularea unei identități profesionale dar și la supraviețuirea și pomoția socială a individului premodern.

Bibliografie:

- Benczik, Samu. *Nagyajtai és Miklósvárszéki Cserei Mihály*. Kolozsvár: Minerva, 1905.
- Écsy Ö, István. *A történetíró Cserei Mihály mint versszerző*. Szigetvár: Zrínyi Könyvnyomda, 1934.
- Ferenczy, Zoltán. "Cserei Mihály följegyzései" *Történelmi tár*, vol.1, (1893), 146-160.
- Axel, Brian Keith. *Historical Anthropology and Its Future*. London: Duke University Press, 2002.
- Chartier, Roger. *The Cultural Uses of Print in Early Modern France*. New Jersey: Princeton, 1987.
- Craciun, Maria, Ghitta, Ovidiu, and Murdock, Graeme eds., *Confessional Identity in East-Central Europe*. Aldershot: Ashgate, 2002.
- Cressy, David. *Birth, Marriage and Death, Ritual, Religion, and the Life-cycle in Tudor England*. Oxford: University Press, 1995.
- Fairburn, Miles. *Social History: Problems, Strategies, and Methods*. New York: St. Martin's Press, 1999.
- Fox, Adam. *Oral and Literate Culture in England 1500-1700*. Oxford: 2000.
- Geertz, Clifford. *Local Knowledge. Further Essays in Interpretive Anthropology*. New York: Basic Books, 1983.
- Geertz, Clifford. *The Interpretation of Cultures*. London: Fontana Press 1993.
- Ginzburg, Carlo. *Clues, Myth, and the Historical Method*. Baltimore: John Hopkins University Press, 1989.
- Levi, Giovanni and Schmitt, Jean Claude eds. *Ancient and Medieval Rites of Passages. A History of Youth People in the West*. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 1997.
- Muir, Edward. *Microhistory and the Lost People of Europe*. Baltimore: John Hopkins University Press 1991.
- Nora, Pierre and LeGoff, Jacques. *Faire de l'histoire*. Paris: Gallimard, 1974.
- Scribner, R.W and Hsia, R-Po Chia. *Problems in the Historical Anthropology of Early Modern Europe*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag 1997.
- Turner, Victor. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. New York: Ithaca, 1991.
- Van Gennep, Arnold. *Les Rites de Passage. Étude Systematique des Rites*. Paris: J. Picard, 1991.